

SLOVENSKE NOVINE.

Odgovorni Vrednik: Profesor Valentin Konček.

Slovenske novine pridejo vsaki četrtek na sveto: cena za četrtno leto 1 gold.; po pošti 1 gal. 10 kr. sr.
Za plačilo se tudi oznanila razglasijo.

Tečaj II.

V Celj 5. maliga travna 1840.

List 11.

Nesrečen.

Zakaj, zakaj vas prašam,
Za mene sreče ni?
Vse moje serce rani,
Kar druge vesel.

Če drugim sonce sije,
Je temna noč za me;
Če drugim serce bije,
Mi moje vneti če.

Ne kdaj veselje cvetlo
Radost je cvetla mi,
Pa proč je proč — zastajal!
Za me več sreče ni.

Jo deklo kakor roža
Zvestost persnega mi,
Kakor nebeške zvezde
So njene ble oči.

Prijatelj sim prišel
Na zvesto to serce;
Pa moje ljubeznive
Prijatelj vzal mi je.

Zakaj, zakaj vas prašam,
Za mene sreče ni?
Vse je za me izgubeno,
Kar drugo vesel.

Fanni Hanzmann.

Nova ustava.

(Dalje.)

Po tem, kar smo v 13. listu Slovenskih Novin od nove ustave povedali, mora vsak spoznati, da je grozovito teško ustavo tako osnovati, da bi za vse Avstrijske dežele, narode in stane enako koristna, vsaj enako prijetna bila; in vendar smemo vsaki, da bo nova ustava, kakor hitro se nastavi in vnaprejšnji mir vsemelji, našim srečnim željam zadosti storila. Da se pa te želje vsaj delno splohijo, ni zadosti, da novo ustavo imamo, ampak vsak se mora

tud prizadevati po svoji moči speljavo te ustave krepko podpirati. Vsa, naj že bo njegova djavska obsega še tako majhna, mora misliti, da je od velike deržave, da je dolžen v občinski blagor svoji sebičnosti se odpovedati ino priposagovati, da se po deželah lepi red in ljubi mir ohrani. Ako vsak to misli in tud stori, in če nam večni bog mir da, se bodo zacelile boleče rane, ktere jo nekterim deželam nesrečen punt vsekal, ino kmalo bo zacvetela zadovoljnost in blagostan bo ljudstvo osrečil.

Ker se pa eni nezadovoljni vedno ustijo in oporekovajo, da nismo po novi ustavi nič pri bolšem kakor poprej — ker eni pravijo, da sta sosesbno dva paragrafa za Stajersko deželo bolj škodliva kot koristna, torej se hočemo v prevdar tih dveh paragrafov, nakoljko našo deželo zadeneta, spustiti.

Moogo jih je, ki zagledajo veliko škodo za našo deželo v 7. §. deržavne ustave, kteri se glasi „Cela deržava je jeden mitni (colni) ino kupčijski okraj. Mitnice (colni) v notrajnemu okraju se ne smejo pod nikakim naslovom postaviti, ino kjer vmed posameznim deželami nedaj obstojijo, se morajo boriti ho horž odstraniti. Posamezne kraje ino deželne kose iz mitne (colne) okolice izločiti, alj pa pijeje okolice njej priključiti je prideržano deržavni oblasti.“ — Po temu paragrafu bo henzjala colna meja vmed Stajersko ino Herivaško deželo. Vsa, ve, da se je morajo od blaga, ktero se je iz Herivaškega ino Stajerske peljati alj mesti hotlo, mitnica plačati. Skoro nar večja mitnica je bila od Herivaškega ino Ggerskega vina, torej se jo le malo Herivaškega vina brez mejo peljalo, ino več del so ga morali Herivati sami popiti. Ja zgodilo se je v Stajerskih žepah (švah), kjer so imeli kaplani ino učitelji prstovoljno herujo na Herivaškim, da so ti gospodi nabrano vino prav za majhno ceno (vendi enrajšnji vever za 20 kraje sreč.) prodali, ker bi bili sicer morali več mitnice na sebi plačati, kakor je vino na Stajerskim veljalo. Res je le na to vižo Stajerskemu mo ob-

samo si terdno naprej vzeli, Slovincem novo ustavo, razjasniti ino razložiti, koljkor to v naših močeh stoji. Prosimo tedaj za pazlivi postul ino za zavzemanje vsih domorodcov.

Kdor hoče novo ustavo presoditi, je ne sme enostransko v prevdar vzeti; ne sme le na svoj stan, svoj kraj, alj samo na svoje deželo in narod gledati; ampak mora pomisliti, da ima velika Avstrija mnogo narodov ino dežel v sebi. Na to so morali tudi tisti modri možj gledati, kteri so to ustavo osnovali. Enakopravnost mora veljati; to se pravi: ne sme jeden narod alj jedna dežela skoz ustavo take pravice zadobiti, da bi druga skoz to v svojih pravicah prikrajšana ino razžalena bila. Avstrijski narodi so pa v mnogih zadevah tako eden z drugim xveznati, so v takih dotikah, da bi se to prav lahko zgodilo, ako bi se ne bilo pri osnovanju te ustave na vse to gledalo. — Taisti, kterim se zdi, da eden alj drugi paragraf te ustave za svoj stan, alj svojo sosesko, alj clo za svoje deželo ino narod ni dober ino koristen, taisti naj se z tem potolaži, da bi drugi stani, druge soseske alj dežele ino narodi očitno krivico terpeli, če bi se bila postava tako naredila, da bi njemu dopadla. Taki sebični, naj še bo posamesni žlovek, alj cel narod, naj pomisli, da morajo tudi drugi ljudi ino narodi v enakih pravicah zraven njega živeti. Tudi to mora pomisliti, da še Bog oče vsim ljudem nikdar vstrigel ni; zakaj večkrat so je že na božjih potah zgodilo, da so ene procesje za dež, druge pa za lepo vreme ob cacnu časa prosile. Kdor to pred očmi ima, gotovo bo od nove ustave drugač sodil.

Vsi modri možj so v temu ene misli, da je nova ustava, nar lepši dar, kterga nam je naš mladi svetli Cesar podeliti mogel; zakaj ustava je tako svobodna, da jo v Evropi ni njej enake razen Francoske, od ktere se pa še ne ve, kako dolgo bo ostala, ker se jo nje mnogo Francozov že zdaj naveličelo. Angleska ustava ljudstvu ne podeli več svobode ino prostosti, kakor naša, ino vendar za izgled nar svobodnejše ustave v samovladji velja. Če pa mi tako svobodni nismo ino tudi še precuj ne bomo, kakor Angleji, tega ni naša vstava kriva, ampak naši poprejši zatiravci ino mi sami. Le tedaj so svobodne postave za narode koristne, kadar se ljudstva omiki tako primerijo, da gredo z to omiko vsrlic; ne sme ne ljudstvo v cokolih neobtesanosti za ustavo pre daljčje zad krevsati, ino tudi se ne sme omikano ljudstvo v pretresno obleko natlačiti tako, da mu je na vse kraje pretresna, ampak ustava se mora tako ljudstvu priliciti, kakor od dobre muskrce narejena spraja života. (Dalje sledi.)

Ugerska vojska.

Terzijavo Komora, ktera se noče pravim gospodov podvreči, so naši začeli bočbardirati, ino en del delovje so že podelili, — nar več pa mestjani terpijo, ker je že pre-

cej liš pogorelo, ktere so se per strela uigale.

Na Ledelskim se za naše brate nar lejši godi. Unkrat so Rusi jertvili en generala Dehnarja pomagali pomagati pomagati, ino so nar bogatejši mesta Herzenstadt ino Kronstadt posešli, do jih niso čepi vneli. Pa v Herzenstadt je bilo samo 2000 dušov, ino znemkrat plane sovražni general Dema z 1000 svojih vojskav čes mesto, — Rusi so morali se iz mesta potati, — ino tako je sovražnik tajisto čisto obropal. Vbogi Ledelci, že kakih 30,000 od vas je že pobitih, in kteri še živijo, že skoraj nič svojiga nimajo! Alj se bi ne dalo pomagati?

Laška vojska.

Marsal Radecki je na sv. Jožefi dan per Paviji veči del vojskav imel. Drugi dan se je z njim v treh trumah čes Tičino podal. Sovražnik je le slabo posedene imel svoje meje, ino je tudi zatorej nazaj do Vigevana in Mortare šel. 21. t. m. je naša armada zniram naprej v treh trumah marširala; ino tretja truma je do Vigevana peršla, kjer so je z sovražnikam junsko bila. Drugi del armade je pa naravno nad Mortaro šel, ino jo je od vsch krajov poprijel, ino vzal. Tri ure je bil boj, ino sovražnik je bil premagan. 2500 vjetih, 6 viših, 50 drugih oficirov, 5 topov, 10 vojskav vozov, prav velike zaverjenih pušk je v naših rokah.

Dva dni po tem, to je 23. dne t. m. je marširal marsal Radecki nad mesto Novara, okolj kterga je Piemontska armada ležala. Vnel se je kervav boj; naši se zmagali ino so vse zovražno armado razkrepili. V ti stiski se je kralj Karl Albert Piemontski kroui odpovedal, ino je svojezne nar starejšemu sinu Savojskemu vojvodu zročil. Pa kakor se danas sliši, se je Piemontsko ljudstvo spuntalo ino stari ino novi kralj sta pobegnila k našemu marsalu. Radecki jih je pa v terdajavo Mantovo postal.

Frankobrod.

V nemškim sboru je znesciti odinosti tak prepri ino kreg postal, da se je čedit, da se niso že stapli. Eni hočejo za vsi sili Pruskiga kralja za nemškiga cesarja za zniram — drugi bi radi našiga cesarja zvočili — tretji nobeniga. Eni nas hočejo čisto od nemške zveze ločiti, da bi Prusio na verh spravili — drugi hočejo naše celo cesarstvo v nemško zvezo. — Prusinci pa pravijo, da to ne gre, postlno go naši novi ustavi ne, zatorej znepet nemških poslancov nehi protestirajo koper naše nove ustave, ino pravijo če nič ne velja. (Molka nemnost.)

Frankobrod 28. sušca. V 184 seji novo gospod Gagera, da je celo ministerstvo z svojim podderžavim - tajikom za razpustenje prošno položilo, ino da so po revnicah v prošni razkazoditi varoh od njih Visokosti nadvojvoda derjaviga odobralnika tudi bili valisani. Derjavno ministerstvo

je potem oskerbniku nemških dežel se ponudilo tak dolgo se opravje oskerbovati, dokler ne bude novo ministerstvo izvoleno.

Od avstrijskega ministerstva je včeraj zvečer novi pis v Frankobrod došel, v katerem Austria zoper zgovori, da neče čisto od nemške zaveze se ločiti. (Gratz. Z.)

Hči bataljona.

— Hči bataljona. Med junaki cesarske armade, ki so v lanski vojski cesarju in domovini svoje življenje darovali, je tudi nadlajtnant Peter Speltini od c. k. 11. streljskega bataljona. Rojen Lah je bil. V mnogih bitvah se je skazal srečnega oficirja in je vselej srečno smerti odšel. V bitvi pri Nemi pa je umrl 23. Rožnika kakor junak. Pokopan je bil v črni zemlji, ktera je tudi kri njegovih tovaršev pila. Oficirji njegovega bataljona pa so pustili iz srčno ljubezni njegovo truplo izkopati, da bi mu spomin postavili. Ko so pri tem žalostnim dejanju ljubezni hrabri oficirji molče ob počivališču svojiga tovarša stali, začne stotnik Anton Goss, tistočasni poveljnik bataljona govoriti. Opoznil je, da je rajni šest let staro hčerko zapustil, ki je pri ubožnimu mestjani v reji, in je zdaj zapušena siročica. Ker ve, kako je takaj počivajoči tu dete kakor svoj najljubši zaklad ljubil, — nasvetje deklico za otroka bataljona vzeti in tako očeta v grobu v lepšim duhu počastiti, kakor s kamnatim spominjajam. Nasvet, ki je iz blaziga srca prišel, je tudi kaj pot v hrabre srca zbranah oficirjev našel in enoglasno je bil poterjen. Deklico so mostajani, ki je obilo placila dobil, odvzeli, jo kakor hči bataljona razglasili in tako je Bog mali siročici namest slavno umerljiga očeta veliko blažih, hrabrih očetov dal, ki zdaj s krepko in milostivo roko nad prihodnostjo svoje hčerke čujejo. Slava takim junakam! (Pr. Slov.)

III Franc Jožef prvi, po milosti božji Cesar Avstrijski, kralj Ogerski in Češki, kralj Lombardski in Benetski, Dalmatinski, Horvaški, Slavovski, Galicije, Lodomerije in Hirije, nadvojvoda Avstrijski, vojvoda Lotrinski, Solnograški i. t. d. i. t. d.

Opoznavši, da je zavoljo hitre in popolne opravje podložne zaveze, ktera je bila v postavi od 7. kimovca 1848 vzdigjena, in zavoljo enakosti in oprostjenja vseh gruntov in zemlji, ravno tako pa tudi zavoljo presojenja in poplačanja pravičniga odškodovanja, ktero je bila v ravno ti postavi gruntov in desetinskih gospodskih zagotovljenja, potreba, da se nekatere ti postavi primerne postave dajo, in posebno v neki deželi tako komisije napravijo, ki bodo to reč po ti postavi dogale, da bo od ene strani podložni vedil, pri čem da je, in koliko bo pravica tarifa odškodovanja znesla, po kateri bo zagotjel potem vse v ti postavi zagotovljene dobičke čez in čez vživati, od dru-

ge strani pa tudi, da bo gruntna in desetinska gospodka kasalo plačilo prejela, kateri ji po ravno ti postavi gre, smo po navzetojanji Svojih ministrov sklonili, in ukazamo, kakor sledi:

§. 1.

Tlaka in plačila za tlako gostadov in na podložne grunte štitanih kajzarjev so po §. 5 postave od 7. kimovca 1848 brez odškodovanja odpravljene.

§. 2.

Deželne komisije, ki se imajo v neki deželi postaviti, bodo glede na lastne okoljstave posamesnih dežel presodile in določile, ktere davšine, ki so se pod raznimi imeni odrajtovale, so v 5. razdelku postave od 7. kimovca 1848 zapopadene, in imajo torej brez odškodovanja nehati; one bodo tudi presodile, ktere dolžnosti in davšine v 6. razdelku imenovane postave padejo, in imajo tedaj le z odškodovanjam nehati. Ravno te komisije bodo pa tudi presodile, ktere dolžnosti imajo po 5. razdelku imenovane postave z nehanjam njim nasprotnih pravic nehati.

§. 3.

V spoznavah 3. in 6. §. postave od 7. kimovca 1848 je vsaka grantu stanovitno upisana desetina zapopadena, ako ravno iz podložstva ali iz gospodknega posestva ne izvira.

§. 4.

Pravice les sekati in pašne pravice, potem sušne pravice (Servitutsrechte) med gospodskami in njihovimi doseďanjimi podložnimi ostanejo veljavne, dokler se s poplačajam ne vzdignejo, in se imajo s poplačajam odpraviti, razen senožentah in pašnih pravic vaskih gospodk, ki so v §. 7. postave od 7. kimovca 1848 brez odškodovanja odpravljene in pa razen prahne in sterisne paše.

Odpravje in odškodovanje se bo za vsako deželo posebej po njenih lastnih okoljstava bolj natanjko določilo.

§. 5.

Davšine, ktere iz emfitevističnih in drugih pogodb ali kontraktov zastran delitve promozenja izvirajo, in ktere imajo po §. 5 patenta od 7. kimovca 1848 brez odškodovanja nehati, se imajo odrajtovati, dokler se odkupljenje ne zgodi, sasej s tem razločena, da se imajo tlake že zdaj v denarju rešiti. Dogotovljenje tega odkupljenja je delo deželnih komisij.

§. 6.

Davšine v naturi, ktere se ne odrajtujejo po desetinski pravici, kakor primeren del dohodkov v sadežih, ampak ktere se kakor neprememljiva davšina čeravam, solam in furam ali za druge vrste potrebe odrajtujejo, po postavi od 7. kimovca 1848 niso odpravljene, pa se imajo tudi odkupiti.

§. 7.

Za časte grunte najemne in stanne pogodbe zastran gruntov ne velja postava od 7. kimovca 1848.

§. 8.

Pri presoditvi odškodovanja za davšine, ki se imajo po §. 3. in §. 6. postave od 7. kimovca 1848 po plačila odpraviti, se mora po sledečim ravnati.

Odškodovanje, ki se ima pooblastencu (gruntni gospodski i. t. d.) dati, se po pravični spodobnosti razméri po ceni dolžnosti.

§. 9.

Davšine, v pridelkih se v denarjih po tisti ceni prerajajo, ktera je v stanovitnem katastru gruntnih davkov postavljena. Za tiste kraje, za ktere katastralne cene dolžnosti še niso postavljene, se ima cena pridelkov tako prerajati, kakor sicer stanoviti kataster nanesa.

§. 10.

Cene drugih davšin v naturi od kmetijskih pridelkov se prerajajo po katastralnih cenah, in kjer teh ni, po njim primerjeni vrednosti.

§. 11.

Dela v tlaki se cenijo po tisti razméri, v kateri stoji cena prisiljenega dela k svobodnemu dela. Pri tem presodku se je terdno in zvesto te postave držati, da se cena prisiljenega dela nikoli višja, kakor za tretjino (tretji del) cene svobodnega dela ne sme vzeti.

Tam, kjer med tistimi, ki prejemajo, in med onimi, ki odrajtujejo, že zdaj manjši rešiva ali odkupna cena obstoji, kakor je ravno imenovana razmera, se ima odškodovanje po manjši odkupni ceni prerajati. Cena tako imenovane merjese tlake, to je, tlake za imenovane dela se ima po cenitvi postaviti.

§. 12.

Nepremenljive davšine v denarjih, kakor tlačanski in desetinski denarji ali davšine vsake druge kaže se imajo po obstoječi gotovi tarifi ceniti.

§. 13.

Obresti (čimži) od denarjev, ki so se dozdaj v šajnu, starih bankovcih ali tako imenovanim slabim denarju dajale, se tako nazaj prerajajo, da 250 goldinarjev takiga slabiga denarja 100 goldinarjev verže.

§. 14.

Za odrajtovi pri premenjenju posestva, ki se ne na emfitevtske pogodbe med pravim posestnikom in med onim, ki ima samo vžitek grunta, ampak na deželno vladbino ustavo, na postavo ali na podložnično razmerno operajo, se odrajta odškodovanje po srednji rajtugi od tridesetih let iz deržavne denarnice za xčaj po letnih bristih; tode pri ti rajtugi se ima sčibera odrajtati, ktera se je mogla od prejembe teh davkov odrajtovati; tudi stroški pri gruntnih bukvanh se morajo proč vzeti in tisti del stroškov za sodništvo in političko vladarstvo, ki ni toliko verzgel, kolikor takse in vse druge nasprotne davšine se morajo tudi v ti rajtugi proč vzeti. Kako se imajo davšine od premenbe posestva odškodovati, ki se na emfitevtske pogodbe operajo, bodo postave razsodile.

§. 15.

Od vrednosti ali cene vsih po postavi od 7. kimovca 1848 odpravljenih ali za odpravo namenjenih davšin, razen odrajtovi od premenjeniga posestva, se odvzeme vrednost ali cena nasprotnih dolžnosti, ktere je imela gruntna ali desetinska gospodska podložnim pri spolnjeni njih dolžnosti odrajtovati. Vrednost ali cena nasprotnih dolžnost se ima po ravno tako, kakor cena ali vrednost davšin prerajati, in doplačanje se nima nikoli zgoditi, tudi če bi cena nasprotnih dolžnost ceno davšin preseglja.

§. 16.

Od na to vižo prerajane cene vzdignjenih davšin se ima ena tretjina za davk, kteriga je imela gruntna gospodka od teh dohodkov plačovati, potes za priklade k temu davku, za stroške pri poberanju teh davkov, in kar še sicer v nič pride, kakor za poravnaje eniga k drugimu proč odvzeti.

§. 17.

Dve tretjine ktere čez imenovano poravnaje ostanete, storite méro odškodovanja, ktero gospodskam gre.

§. 18.

Eno dvih tretjink prerdajane cene ima za davšine, ki so po §. 3. in §. 6. razdelku postave od 7. kimovca 1848 s poplačilam vzdignjene, ako se ne operajo na emfitevtske ali druge pogodbe zastran delitve lastnine ali na kako duhovno šiflingo, podložni plačati; drugo tretjino pa ima vsaka dežela za se iz deželiga premoženja odrajtati. V deželah, v kterih pripravniiga deželiga premoženja za ta namen ni, ali kjer ga je premalo, posodi za ta čas deržavna denarica, kar manjka, na rajtugo proti temu, da deržava s samo deželo to reč poravna.

§. 19.

Odškodovanje tistih dolžnosti po §. 17 postavljeni razméri, ktere se na emfitevtske ali druge pogodbe zastran delitve lastnine ali na kako duhovno šiflingo operajo, ima podložni sam plačati.

Ta postava samo takrat ne velja, ako letni znesek, ki se ima po §. 17 za odškodovanje, ktero se ima po §. 18 za gruntno dolžnosti odrajtati, 50 od sto čistiga dohodka podložnih grunтов preseže.

Kadar je tako, se ima znesek, za kteriga odškodovanje imenovano razmerno od 50 od sto preseže, iz deželiga premoženja prerajati, če pa dežela tega ne zamore, iz deržavne denarice na posodo vzeti, tode vselej tako, da podložni ne sme nikoli menj, kakor polovico razmere po §. 17 storjene, to je, nikoli menj kakor tretjino po §. 15 presojene cene odrajtati. Čisti dohodek se ima v deželah, v kterih je cenitev dohodkov po katastru gruntnih davkov dopravljen, po prerajanju tega katastra, — v drugih deželah pa se ima po cenitvi dohodkih začasnih gruntnih sčibera prerajati, od kterih se imajo pa stroški za obdelovanje odvzeti.